

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЙКРАЩИХ ІНТЕРЕСІВ ДИТИНИ ПРИ РОЗГЛЯДІ СУДОМ СПРАВ ПРО УСИНОВЛЕННЯ

Тубольцева Ярослава Сергіївна,
аспірантка кафедри цивільного процесу,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
Україна, м. Харків
e-mail: syaska@ukr.net
ORCID 0000-0002-7597-1579

Розглянуто зміст поняття «найкращі інтереси дитини» та його нормативне закріплення в національному і міжнародному праві. Проаналізовано національну судову практику застосування та інтерпретації принципу найкращих інтересів дитини при розгляді справ про усиновлення. Зроблено висновок про необхідність внесення змін до національної законодавчої бази з метою формування єдиної судової практики та подальшого наукового дослідження даного принципу при розгляді судом справ про усиновлення.

Ключові слова: процедура усиновлення; найкращі інтереси дитини; врахування інтересів дитини судом; конвенція; національне законодавство.

Постановка проблеми. Велике значення для правового регулювання усиновлення має прийняття 15.02.2011 р. Верховною Радою України Закону України «Про ратифікацію Європейської конвенції про усиновлення дітей (переглянутої)» № 3017-VI. Європейська конвенція про усиновлення дітей (далі – Конвенція) містить норми і стандарти стосовно застосування національного та міжнародного права у сфері усиновлення, які враховують відповідний розвиток правовідносин протягом останніх десятиріч у сфері усиновлення дітей. Положеннями вказаної Конвенції визначаються загальні вимоги до умов здійснення усиновлення, а також його правові наслідки. Саме ці положення є обов'язковими з огляду на їх важливе значення для встановлення таких правил усиновлення, яке б здійснювалося з дотриманням найкращих інтересів дитини, що передбачено також ст. 4 Конвенції. Слід наголосити, що необхідність відповідності рішення суду про усиновлення найкращим інтересам дитини визначається як один із ключових принципів, зміст та обсяг якого фактично

розкриваються в інших статтях Конвенції [1]. Враховуючи значну кількість досліджень у сфері правового регулювання усиновлення, механізм забезпечення та захисту інтересів дітей у сучасних умовах залишається вкрай актуальним, зокрема з огляду на статистичні показники. Так, за час після прийняття у 2011 р. Конвенції й до вересня 2018 р. з 33512 судових рішень стосовно усиновлення лише 129 у своєму тексті оперують поняттям «найкращі інтереси дитини» [2]. Таким чином, визначення поняття «найкращі інтереси дитини» та його складових зумовлює появу проблемних питань правозастосування, що підтверджує актуальність даної статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню питання інтересів дитини в науці цивільного права та процесу присвячено праці С. С. Журило (S. S. Zhurylo), Л. М. Зілковської (L. M. Zilkovska), М. В. Логвінової (M. V. Lohvina), О. В. Мельника (O. V. Melnyk), О. В. Розгон (O. V. Rozghon), Т. А. Стоянової (T. A. Stoianova), С. Я. Фурси (S. Ya. Fursa) та ін. Попри це проблеми забезпечення найкращих інтересів дитини при розгляді судами справ про усиновлення залишилися поза уваги вітчизняних науковців-процесуалістів.

Метою статті є дослідження правової природи принципу найкращих інтересів дитини при усиновленні, практичних питань при розгляді судами даної категорії справ, тобто його трактування і розуміння в сучасному цивільному процесі.

Виклад основного матеріалу. Науковий інтерес до вивчення сутності міжнародних принципів здійснення судочинства у справах дітей і до питання забезпечення «найкращих інтересів» дитини не є новелою для права в цілому. Перші згадки про них зафіксовано в Декларації прав дитини 1959 р. (п. 2). Згодом таку засаду було закріплено в низці міжнародно-правових актів, зокрема, в Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 р., Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей 1980 р., Конвенції про захист дітей та співробітництво в галузі міжнародного усиновлення 1993 р., Конвенції про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співробітництво щодо батьківської відповідальності та

заходів захисту дітей 1996 р..

Одним з основних нормативно-правових актів у сфері захисту дітей є Конвенція ООН про права дитини 1989 р. (далі – Конвенція ООН), ратифікована постановою Верховної Ради України від 27.02.1991 р. № 789-ХІІ. Уперше про договірне закріплення принципу найкращих інтересів дитини йшлося саме під час підготовки проекту Конвенції ООН. Так, у своїй промові у 2008 р. у Варшаві Комісар Ради Європи з прав людини Томас Хаммарберг зазначив, що «у першому ж проекті Конвенції про права дитини ООН, наданим урядом Польщі у 1978 р., було чітко висловлено позицію щодо включення принципу якнайкращого забезпечення інтересу дитини в основний текст та надання йому вагомій позиції» [3, с. 350]. Зокрема, у ст. 3 цього документа зазначено, що в усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини. Держави-учасниці, які визнають чи дозволяють існування системи усиновлення, забезпечують, щоб найкращі інтереси дитини враховувалися в першочерговому порядку [4].

З огляду на вагому роль та зважаючи на численні посилання в тексті й відсутність чіткого визначення тлумаченню принципу найкращих інтересів дитини Комітет з прав дитини ООН присвятив Зауваження загального порядку № 14 (2013) «Про право дитини на приділення першочергової уваги якнайкращому забезпеченню її інтересів». У цьому документі зазначається, що в контексті усиновлення (ст. 21 Конвенція ООН) право на забезпечення найкращих інтересів прописано твердо: йдеться не просто про «приділення першочергової уваги», а про їх «урахування в першочерговому порядку». Більш того, в оцінці найкращих інтересів дитини в кожному окремому випадку слід дотримуватись балансу всіх елементів, необхідних для прийняття рішення в конкретній ситуації для конкретної дитини або групи дітей [5]. Іншими словами, інтереси дитини – система координат і в її рамках слід розглянути

ситуацію, в якій знаходиться дитина, а також дії, що повинні здійснювати оточуючі дитину люди та уповноважені органи [6, с. 100].

На декларативному рівні при здійсненні судочинства враховуються найкращі інтереси дитини відповідно до Керівних принципів Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дітей, прийняті Комітетом міністрів 17.11.2010 р. на 1098-му засіданні заступників міністрів (далі – Керівні принципи), що виступають інструментом адаптації державами-учасницями їхніх судових і позасудових систем до специфічних прав, інтересів і потреб дітей. Керівні принципи мають у своїй основі принципи, закріплені в міжнародних документах, а також норми прецедентного права Європейського суду з прав людини. Серед виділених фундаментальних засад судочинства за участю дітей, таких як честь, гідність, захист від дискримінації, верховенство права, має місце й принцип «найкращих інтересів дитини». Так, держави-учасниці повинні гарантувати здійснення прав дітей на найкраще забезпечення їхніх інтересів у якості головного міркування в усіх справах, що їх стосуються або мають на них вплив [7, с. 16–18].

Також у Керівних принципах зазначено, що судові органи мають найвищі повноваження й обов'язок прийняття остаточних рішень, проте держави-учасниці повинні докласти спільних зусиль, якщо необхідно, до встановлення багатогалузевого підходу до оцінки якнайкращого забезпечення інтересів дитини у судових процедурах з участю дітей. У зв'язку з цим слід відмітити, що на проблему остаточності судових рішень у вітчизняному цивільному судочинстві останнім часом звертається увага К. В. Гусаровим [8].

Таким чином, Керівні принципи встановлюють, що при розгляді судом справ про усиновлення, оцінюючи інтереси дітей, які беруть участь у судовому процесі або на яких судовий процес матиме вплив, необхідно враховувати належним чином думки і погляди дітей; всі відповідні органи повинні застосувати комплексний підхід з метою урахування всіх інтересів, що можуть бути під загрозою, у т.ч. психологічне і фізичне здоров'я, законні, соціальні, економічні інтереси дитини. Крім того, інтереси всіх дітей, що можуть брати

участь в одному судовому процесі або справі, повинні оцінюватись окремо і бути збалансовані з метою узгодження можливого конфлікту інтересів дітей [7, с. 18].

Наступним важливим документом у сфері, що розглядається, є Європейська конвенція про здійснення прав дітей 1996 р. (набула чинності 01.07.2000 р., у т. ч. для України з 01.04.2007 р.), що присвячена наданню процесуальних прав дітям при розгляді судових справ, які їх стосуються. У процесі її ратифікації Україна зробила заяву: «Відповідно до пункту 4 статті 1 Конвенції Україна заявляє, що дія цієї Конвенції поширюється на розгляд судами справ, що стосуються усиновлення дитини... та будь-яких інших питань, що стосуються дитини особисто, а також питань її сім'ї (у тому числі її виховання, поновлення батьківських прав, управління її майном)» [9, с. 823]. Так, ст. 3 вказаної Конвенції закріплює вимогу до компетентного органу приймати рішення про усиновлення, що відповідатиме найкращим інтересам дитини [10]. Таке положення є конкретним та не має альтернатив, оскільки в протилежному випадку недодержання забезпечення таким органом найвищих інтересів дитини стати підставою для скасування усиновлення.

Вступивши до Ради Європи у 1995 р., Україна взяла зобов'язання з реформування чинного законодавства на основі норм та стандартів Ради Європи. Дане зобов'язання стосується також норм і стандартів у сфері усиновлення. Проте необхідно звернути увагу на те, що офіційний переклад тексту Конвенції ООН українською мовою в різних статтях вживаються синоніми для позначення одного ж положення (статті 3 та 20 містять термін «якнайкращі інтереси», а статті 9, 21, 37 (с), пункт 2 (б) (iii) ст. 40 – «найкращі інтереси»), а офіційний український переклад тексту Європейської конвенція про усиновлення дітей (переглянутої) оперує іншим терміном – «найвищі інтереси». Наразі український законодавець у Сімейному кодексі України у ст. 207 закріплює положення, відповідно до якого, усиновлення дитини провадиться в її «найвищих інтересах» для задоволення стабільних та гармонійних умов її життя. Попри вищенаведене, оригінальний текст

зазначених міжнародних документів, як і низка інших актів у цій сфері, містить єдине позначення досліджуваного терміну- «best interests», що перекладається українською як «найкращі (якнайкращі) інтереси», та є прикметником найвищого ступеня порівняння [11].

Враховуючи викладене вважаю, що нині у національному законодавстві, частиною якого є також чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, існує термінологічна розбіжність. Використовуються терміни «найкращі» та «найвищі» інтереси дитини, що ускладнює їх інтерпретацію у правозастосовній діяльності та формуванні правової доктрини.

Отже, пропонується внести зміни до діючих текстів нормативно-правових актів у сфері усиновлення задля введення єдиного терміна «найкращі інтереси дитини». Такий висновок обумовлений відповідністю перекладу державною мовою наведених англійських нормативно-правових актів.

Досліджуване питання забезпечення найкращих інтересів дитини потребує особливої уваги судів при розгляді справ про усиновлення, дотримання норм матеріального та процесуального законодавства, проте саме закріплення тлумачення та поняття нормативного змісту «найкращих інтересів дитини» відсутнє на національному рівні, що може привести до проблем у формуванні єдиної правозастосовної практики у справах про усиновлення в Україні. Це питання було предметом широкого розгляду в юридичній науці й чимало вчених намагалися розкрити зміст «найкращих інтересів дитини» та дати їх визначення.

Так, С. Я. Фурса під інтересами дитини пропонує розуміти умови, що обов'язково повинні бути дотримані при усиновленні – забезпечення умов, необхідних для повноцінного фізичного, психічного і духовного розвитку дитини. При вирішенні питання про доцільність усиновлення у кожному випадку є необхідними перевірка і врахування моральних і інших особливостей якостей усиновителя. Також авторка зазначає, що дотримання інтересів дитини – це головна мета усиновлення в нашій країні. Практично усиновлення є

формою влаштування особи шляхом юридичного заміщення її сім'ї іншою. Усиновлення дитини проводиться у її найвищих інтересах для забезпечення стабільних та гармонійних умов її життя. Отже, інтереси дітей в інституті усиновлення є основною метою, заради якої він введений [12, с. 538 – 539, 542].

На думку Ж. В. Петрочко, забезпечення найкращих інтересів дитини – задоволення індивідуальних потреб дитини відповідно до її віку, статі, стану здоров'я, особливостей розвитку, життєвого досвіду, родинної, культурної та етнічної належності з урахуванням думки дитини [13, с. 71].

Інтереси дитини при усиновленні, як доходить висновку О. В. Мельник, є суб'єктивно обумовлена потреба дитини у сприятливих умовах розвитку у сім'ї усиновлювача, в яких дитина отримує можливість повною мірою реалізувати свої особисті немайнові права відповідно до закону. Автор стверджує, що такі інтереси можуть бути ототожені з поняттям благополуччя, що охоплює матеріальну, духовну, емоційну, психічну та інші складові [14, с. 75].

Заслуговує на увагу й визначення принципу відповідності усиновлення найвищим інтересам дитини, що, на думку Т. А. Стоянової, є одним із фундаментальних, комплексних принципів інституту усиновлення, що включає дотримання усиновлювачем усіх умов усиновлення та здатність надати дитині належне сімейне виховання. Такий принцип науковцем пропонується віднести до принципів окремих інститутів цивільного процесу, а саме до принципів інституту розгляду судом справ про усиновлення [15, с. 42]. Однак таке твердження вважаємо спірним на підставі нижченаведених аргументів.

На нашу думку, зазначений принцип можливо розглянути з позиції правової аксіоми цивільного судочинства. При визначенні принципів цивільного процесуального права впливає, що ними є виражені в нормах цивільного процесуального права незаперечні за своєю природою вимоги до суду й учасників цивільного процесу, які концептуалізують його зміст, та визначальний порядок засади здійснення правосуддя в цивільних справах [16, с. 117]. Так, залежно від розповсюдження своєї дії у галузі права, існує їх розподіл на принципи загальноправові, галузеві, міжгалузеві та окремих

інститутів цивільного процесуального права. Аналізуючи правову аксіому, необхідно відмітити, що вона втілюється при розгляді різних категорій цивільних справ, в яких беруть участь діти, при застосуванні норм як матеріального, так і цивільного процесуального права. Особливо прикметним при застосуванні аксіом є те, що вони визначають попередній практичний досвід як такий, що є беззаперечним, тобто істинним. Вони пронизують усі цивільно-процесуальні інститути і визначають таку побудову цивільного процесу, який забезпечує ухвалення законних і обґрунтованих рішень [6, с. 129]. Так, дотримання найкращих інтересів дитини є міжнародним зобов'язанням нашої держави, оскільки закріплене в ратифікованих Україною міжнародних документах, втіленим у національному законодавстві. Таким чином, у зв'язку з наведеною аргументацією «найкращі інтереси дитини» можливо розглядати як правову аксіому цивільного судочинства, однак більш ретельне вивчення саме правової природи «найкращих інтересів дитини» вимагає окремого дослідження.

Цивільним процесуальним кодексом України передбачено загальний перелік питань, котрі підлягають встановленню під час ухвалення рішення про усиновлення, однак більш детальну увагу суду при розгляді та вирішенні справи слід приділити саме обставинам, які визначають законні підстави здійснення усиновлення. Отже, предметом судової діяльності є перевірка підстав проведення усиновлення, відповідність такого усиновлення інтересам самої особи для забезпечення стабільних та гармонійних умов її життя. Вирішуючи заяву по суті, суд зобов'язаний перевірити: надання батьками дитини згоду на усиновлення (якщо така необхідна); можливість заявника бути усиновлювачем; чи є дитина відповідно до законодавства суб'єктом усиновлення і чи виконано вимоги сімейного законодавства щодо наявності згоди дитини; чи відповідають висновки органу опіки та піклування і дозвіл на усиновлення уповноваженого органу виконавчої влади необхідним вимогам.

Кожна із зазначених підстав є вкрай важливою, оскільки значення рішення суду полягає в тому, що саме на підставі цього документу

впроваджуються наслідки здійснення усиновлення. Проте, як зазначено у Зауваженнях загального порядку № 14 Комітету з прав дитини ООН, визначення того, яке саме рішення буде прийнято в найкращих інтересах дитини, має починатися з оцінки конкретних обставин, які роблять дитину унікальною. Це означає, що деякі елементи будуть братися до уваги судом, а інші не будуть, а також це впливає на те, яким чином вони будуть зважені один щодо одного [5, § 49]. Розглянемо декілька прикладів судової практики.

Так, у рішенні Заводського районного суду м. Запоріжжя від 21.12.2017 р. у задоволенні заяви про усиновлення заявником двох дітей від першого шлюбу його теперішньої дружини було відмовлено. Судом було встановлено, що у заявника та дітей склалися дуже гарні стосунки, діти вважають і називають його своїм батьком. Мати дітей не заперечує проти усиновлення, їх біологічний батько також не заперечує проти їх усиновлення, про що він подав нотаріально засвідчену заяву. Однак служба у справах дітей відмовила в наданні висновку про доцільність усиновлення малолітніх дітей з урахуванням інформації управління інформаційного забезпечення МВС України, згідно з якою заявник був засуджений за статтями 125 і 141 КК України, що унеможливує йому бути в подальшому усиновлювачем відповідно до ст. 212 СК України. Крім того, суд брав до уваги, що в судовому порядку відносно заявника його колишньою дружиною вирішувалось питання щодо позбавлення батьківських прав на їх спільного неповнолітнього сина. З урахуванням наведеного суд дійшов висновку, що заява про усиновлення не підлягає задоволенню через її невідповідність вимогам закону і, як результат, найкращим інтересам дитини. З огляду на це в інтересах неповнолітніх дітей суд вирішив недоцільним взяти до уваги згоду дитини й біологічних батьків на усиновлення, а також відносини дітей з потенційним усиновителем [17].

Аналізуючи рішення суду, можна стверджувати, що він діяв законно, оскільки вимоги та обмеження для кандидатів в усиновителі прямо прописані в законі. Але, як зазначає В. Н. Бібіло, у деяких випадках законодавець, не маючи можливості й не вважаючи за доцільне охопити всю розмаїтість конкретних

випадків, свідомо надає суду право на окреслену певними межами закону свободу діяльності [18]. Так, зважаючи на положення міжнародно-правових актів, оцінка найкращих інтересів дитини при усиновленні в кожній конкретній справі входить до дискреційних повноважень судді. Таким чином, у даному випадку дискреції суду не було, а саме законодавець, прописуючи такі виключення в законі, діяв з урахуванням найкращих інтересів дітей на майбутнє, як цього вимагають міжнародні стандарти у сфері здійснення усиновлення.

З цього питання Комітет з прав дитини ООН зазначає, що застосування принципу найкращих інтересів дитини при прийнятті рішень судом означає оцінку безпеки дитини у поточному часі, а також застосування засад «обережності», що вимагає оцінки можливих ризиків та шкоди для дитини в майбутньому [5, § 74]. Вивчення безпеки дитини в цьому аспекті означає забезпечення її права на захист від будь-яких форм фізичного або психічного насильства, сексуальних домагань, залякування, що принижує гідність поведінки і т.п., а також захист від сексуальної, економічної та іншої експлуатації, наркотиків, збройних конфліктів тощо [5, § 73].

Так, розглядаючи «поточні» та «майбутні» інтереси дитини, британський професор Майкл Фрімен (M. Freeman) стверджує, що фактичні інтереси можуть не тільки відрізнятися від майбутніх інтересів дітей, а й навіть конфліктувати один з одним. Відповідно до Декларації прав дітей 1959 р. інтереси стосуються всіх аспектів особистості дитини (фізичної, психічної, моральної, духовної, соціальної), щоб розвиватися здоровим і «нормальним» чином, в умовах свободи та гідності [19, с. 2].

Іншим зразком є рішення Пустомитівського районного суду Львівської області від 21.02.2018 р., в якому в усиновленні подружжям двох дітей-сиріт було відмовлено. Один із заявників є рідною тіткою дітей-сиріт по лінії батька. Так, судом встановлено, що після смерті батьків дітей обидві сторони – заявники та зацікавлена особа (рідний дід по маминій (материнській) лінії) – виявили бажання бути опікунами дітей і звернулись до служби у справах дітей з відповідними заявами. Між родинами тривали суперечки щодо того, хто має

бути опікуном дітей. Службою у справах дітей було визначено опіку для дітей-сиріт, а саме їхнього діда по лінії матері, з яким вони проживали від народження, який брав безперервну участь у їхньому вихованні та продовжує піклуватися про них після смерті батьків. Опікун не надав згоди на усиновлення дітей заявниками. Так, відмовляючи у задоволенні заяви про усиновлення, суд виходив із того, що при усиновленні дітей однією із сторін інша втрачає зв'язок із дитиною, тому форма сімейного виховання як встановлення опіки, що існує на даний час, повною мірою забезпечує стабільні та гармонійні умови життя дітей. Усиновлення дітей є недоцільним, оскільки у випадку такого усиновлення будуть припинені правові зв'язки між дітьми та їх рідними, що призведе до порушення п. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, порушення права дитини на сімейне виховання, збереження сімейних зв'язків, що, зокрема, зазначено у рішенні Європейського суду з прав людини (п. 83 рішення у справі Гаазе проти Німеччини від 08.04.2014 р.) [20].

Отже, аналіз вищенаведеного рішення національного суду дає можливість визначити дискреційні повноваження суду як одного з основних засобів втілення найкращих інтересів дитини при розгляді справ про усиновлення. Така дискреція полягає в тому, що суд при дослідженні та оцінці доказів, встановленні юридичних фактів, застосуванні норм права до конкретних правовідносин та їх суб'єктів розглядає можливі сценарії розвитку дитини та аналізує їх у короткостроковій і довгостроковій перспективі. Оцінка та визначення найкращих інтересів дитини полягає у забезпеченні повного та ефективного здійснення прав, визнаних у Конвенції та в її Факультативних протоколах, а також цілісний розвиток дитини, її виховання в сімейному середовищі.

Висновки. Таким чином, аналіз чинних нормативно-правових актів з питань усиновлення та судової практики дозволяють дійти висновку, що через невизначеність принципу «найкращих інтересів дитини» в теорії на практиці виникає низка питань щодо його застосування та тлумачення. Так, визначення найкращих інтересів дитини при розгляді справ про усиновлення є дискреційним повноваженням суду, метою якого є визначення саме таких

інтересів дитини для прийняття рішень про набуття родинних відносин шляхом усиновлення, для яких потрібні більш суворі процедурні заходи. В цьому аспекті найбільш реальним шляхом перевірки різноманітних форм і методів вирішення даного питання є вироблення на рівні судової практики інструментів для забезпечення принципу найкращих інтересів дитини у справах цієї категорії з тим, щоб потім законодавець відібрав та закріпив життєво виправдані та найбільш ефективні з них.

Список літератури:

1. Принципи та положення Європейської конвенції про усиновлення дітей (переглянуто) : роз'яснення Міністерства юстиції України від 20.04.2011 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0029323-11> (дата звернення 26.08.2018).
2. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/> (дата звернення 04.09.2018).
3. Ольхова А. В. Принцип якнайкращого забезпечення інтересів дитини у міжнародному гуманітарному праві. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 1. С. 348–352.
4. Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_021 (дата звернення 26.08.2018).
5. Committee on the Rights of the Child, General Comment No. 14 (2013). URL: http://www2.ohchr.org/English/bodies/crc/docs/GC/CRC_C_GC_14_ENG.pdf (дата звернення 26.07.2018).
6. Кравчук Н. В. «Наилучшие интересы ребенка»: содержание понятия и его место в семейном законодательстве России. *Актуальные проблемы российского права*. Москва, 2017. № 5 (78). С. 97–103.
7. Керівні принципи Комітету Міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дітей, прийняті Комітетом міністрів Ради Європи 17.11.2010 р. і пояснювальна записка. URL: <https://rm.coe.int/16804c2188>.
8. Гусаров К. В. Вплив конституційної скарги на остаточність судового рішення та вичерпання національних засобів юридичного захисту у цивільному процесі. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2017. № 1. С. 120–129.
9. Товт М. М. Дитини права. *Енциклопедія міжнародного права*: у 3 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко, В. Н. Денисов та ін. Т. 1: А–Д. Київ : Академперіодика, 2014. 920 с.
10. Європейська конвенція про усиновлення дітей (переглянуто) від 27.11.2008 р.: ратифікована Законом України від 15.02.2011 р. № 3017-VI. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a17.
11. Мюллер В., Зубков М. Сучасний англо-український, українсько-англійський словник. Вид, 2-ге, випр. та доп. Харків : ВД «ШКОЛА», 2016. 752 с.
12. Сімейний кодекс України: науково-практичний коментар / за заг. ред. С. Я. Фурси. Київ : Видавець Фурса С. Я., 2008. 1248 с. (Серія «Цивілістика»).
13. Петрович Ж. В. Найкращі інтереси дитини: сутність і шляхи забезпечення. *«Наукові записки» Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. Ніжин, 2014. № 3. С. 70–74.
14. Мельник О. В. Правове поняття та характерні особливості інтересів дитини при усиновленні. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. Кишинев, 2015. № 4 (14). С. 73–76.
15. Стоянова Т. А. Аналіз впливу окремих положень Європейської конвенції про усиновлення при розгляді судами справ про усиновлення. С. 40–42. URL:

<http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/5758/Stoyanova.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
(дата звернення: 03.07.2018)

16. Курс цивільного процесу : підручник / за заг. ред. В. В. Комарова. Харків : Право, 2011. 1352 с.

17. Рішення Заводського районного суду м. Запоріжжя від 21.12.2017 р., судова справа № 332/628/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/71135098> (дата звернення: 26.07.2018)

18. Бибило В. Н. Проблемы юриспруденции: избранные труды. Минск : Право и экономика, 2010. 470 с.

19. Beeck H. Op de, Herbots K., Lembrechts S., Willems N., Vlieghe K. 2014. Children's best interests between theory & practice. A discussion of commonly encountered tensions and possible solutions based on international best interests practices and policy strategies since 2004. URL: https://www.keki.be/sites/default/files/Policy%20advice_Best%20interests%20of%20the%20child.pdf (дата звернення: 03.09.2018).

20. Рішення Пустомитівського районного суду Львівської області від 21.02.2018 р., судова справа № 450/3153/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72662821> (дата звернення: 26.07.2018)

References:

1. Pryntsypy ta polozhennia Yevropeiskoi konventsii pro usynovlennia ditei (perehlianutoi): Roz'iasnennia Ministerstva yustytisii Ukrainy vid 20.04.2011 r. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0029323-11>

2. Yedyni derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/>.

3. Olkhova, A.V. (2013). Pryntsyp yaknaikrashchoho zabezpechennia interesiv dytyny u mizhnarodnomu humanitarnomu pravi. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava, 1*, 348–352 [in Ukrainian].

4. Konventsiia OON pro prava dytyny vid 20.11.1989 r. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_021.

5. Committee on the Rights of the Child, General Comment No. 14 (2013). URL: http://www2.ohchr.org/English/bodies/crc/docs/GC/CRC_C_GC_14_ENG.pdf.

6. Kravchuk, N.V. (2017). «Nailuchshie interesy rebenka»: sodержanie ponjatija i ego mesto v semejnom zakonodatel'stve Rossii. *Aktual'nye problemy rossijskogo prava, 5 (78)*, 97–103 [in Russian].

7. Kepivni pryntsypy Komitetu Ministriv Rady Yevropy shchodo pravosuddia, druzhnoho do ditey, pryiniati Komitetom ministriv Rady Yevropy 17 lystopada 2010 r. i poiasniuvalna zapyska. URL: <https://rm.coe.int/16804c2188>.

8. Husarov, K.V. (2017). Vplyv konstytutsiinoi skarhy na ostatochnist sudovoho rishennia ta vycherpannia natsionalnykh zasobiv yurydychnoho zakhystu u tsyvilnomu protsesi. *Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy, 1*, 120–129 [in Ukrainian].

9. Tovt, M.M. (2014). Dytny prava. *Entsyklopediia mizhnarodnoho prava. (Vols. 1–3); Vol. 1: A–D*. Yu.S. Shemshuchenko, V.N. Denysov et al. (Eds.). Kyiv: Akadempriodyka [in Ukrainian].

10. Yevropeiska konventsiia pro usynovlennia ditei (perehlianuta) vid 27.11.2008 r.: ratyfikovana Zakonom Ukrainy vid 15.02.2011 r. № 3017-VI. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a17.

11. Suchasnyi anhlo-ukrainskyi, ukrainsko-anhliiskyi slovnyk. V. Miuller, M. Zubkov (Eds.). (2016). Kharkiv: VD «ShKOLA» [in Ukrainian].

12. Simeinyi kodeks Ukrainy: naukovopraktychnyi komentar. S.Ya. Fursy (Ed.). (2008). Kyiv: Vydavets Fursa S.Ya. [in Ukrainian].

13. Petrochko, Zh.V. (2014). Naikrashchi interesy dytyny: sutnist i shliakhy zabezpechennia. «Naukovi zapysky» Nizhynskoho derzhavnoho universytetu im. M. Hoholia. *Psykhologo-pedahohichni nauky, issue 3*, 70–74 [in Ukrainian].

14. Melnyk, O.V. (2015). Pravove poniattia ta kharakterni osoblyvosti interesiv dytyny pry usynovlenni. *Jurnalul juridic national: teorie și practică, issue 4 (14)*, 73–76 [in Ukrainian].
15. Stoianova, T.A. Analiz vplyvu okremykh polozhen Yevropeiskoi konventsii pro usynovlennia pry rozghliady sudamy sprav pro usynovlennia, 40–42. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/5758/Stoianova.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (data zvernennia: 03.07.2018) [in Ukrainian].
16. Kurs tsyvilnoho protsesu: pidruchnyk. V.V. Komarov (Ed.). (2011). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
17. Rishennia Zavodskoho raionnoho sudu m. Zaporizhzhia vid 21.12.2017 r., sudova sprava № 332/628/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/71135098>.
18. Bibilo, V.N. (2010). Problemy jurisprudencii: izbrannye trudy. Minsk: Pravo i jekonomika [in Russian].
19. Beeck, H. Op de, Herbots, K., Lembrechts, S., Willems, N., Vlieghe, K. (2014). Children's best interests between theory & practice. A discussion of commonly encountered tensions and possible solutions based on international best interests practices and policy strategies since 2004. URL: https://www.keki.be/sites/default/files/Policy%20advice_Best%20interests%20of%20the%20child.pdf.
20. Rishennia Pustomyivskoho raionnoho sudu Lvivskoi oblasti vid 21.02.2018 r., sudova sprava № 450/3153/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72662821>.

Тубольцева Я. С. Обеспечение наилучших интересов ребенка при рассмотрении судом дел об усыновлении.

В статье рассматривается содержание понятия «наилучшие интересы ребенка» и его нормативное закрепление в национальном и международном праве. Исходя из отсутствия закрепления исчерпывающего содержания данного принципа в нормативно-правовых актах, наводятся примеры определения «содержание наилучших интересов ребенка» отечественных ученых. Анализируется судебная практика применения и интерпретации принципа при рассмотрении судами дел об усыновлении. Автор приходит к выводу о том, что необходимо откорректировать терминологию национальной законодательной базы во избежание неодинакового практического применения и дальнейшего научного исследования данного принципа.

Ключевые слова: процедура усыновления; наилучшие интересы ребенка; учет интересов ребенка судом; конвенция; национальное законодательство.

Tubolceva Ya. S. Providing child's best interests at the review of cases on adoption by the court.

The article is devoted to the study of the concept «best interests of the child» and their providing in the court proceedings on adoption. Analyzes the international and national documents in the field of adoption in terms of the normative consolidation this concept. Proceeding from the absence of fixing the exhaustive content of this principle in the regulatory legal acts, examples of the definition of the content of the “best interests of the child” of domestic scientists are suggested. The judicial practice of the application and interpretation of the principle is analyzed when the courts consider cases of adoption. The author comes to the conclusion that it is necessary to correct the terminology of the national legislative base in order to avoid different practical application and further scientific research of this principle.

Keywords: proceedings in case of adoption; best interests of the child; taking into account children's interests by court; convention; national legislation.

Надійшла до редколегії 19.09.2018 р.